

NORGES HØYESTERETT

Den 16. mars 2012 ble det av Høyesteretts ankeutvalg bestående av dommerne Stabel, Tønder og Matheson i

HR-2012-00585-U, (sak nr. 2012/65), sivil sak, anke over beslutning:

Johan Langes og Søskenes Legat (advokat Helge Tveit)

mot

BKK AS (advokat Endre Grande)

avsagt slik

K J E N N E L S E:

- (1) Saken gjelder anke over lagmannsrettens beslutning om ikke å gi samtykke til fremme av overskjønn etter tvisteloven § 29-13 første ledd.
- (2) BKK AS ble ved Norges vassdrags- og energidirektorats (NVE) vedtak 26. mai 2009 gitt tillatelse til å ekspropriere bruksrett av et areal på 50 m² på Løvsstakken, gnr. 16 bnr. 1 i Bergen kommune. Bruksretten består i en rett til å ha kommunikasjonsanlegg (mast for radiokommunikasjon mv) stående på eiendommen. Vedtaket ble opprettholdt av Olje og energidepartementet 1. september 2009. Begjæring om skjønn ble fremsatt av BKK AS 29. november 2011.
- (3) Bergen tingrett avsa skjønn 16. mai 2011. Retten fant at vedtaket av 26. mai 2009 var gyldig og fastsatte erstatning for ekspropriasjonen. Erstatningen ble skjønnsmessig satt til 25 000 kroner.
- (4) Johan Langes og Søskenes Legat fremsatte begjæring om overskjønn.
- (5) Gulating lagmannsrett avsa 16. november 2011 beslutning med slik slutning:

”Det gis ikke samtykke til at overskjønn fremmes.”

- (6) *Johan Langes og Søskenes Legat* har i rett tid anket lagmannsrettens beslutning. Anken gjelder rettsanvendelsen, bevisbedømmelsen og saksbehandlingen.

- (7) Det anføres prinsipalt at saken gjelder ideelle interesser, jf. tvisteloven § 17-1 tredje ledd, slik at tvisteloven § 29-13 første ledd om ankesum ikke kommer til anvendelse. Det vises til at legatets formål er å forvalte legatets eiendommer og bevare arealene uberørt til bruk for allmennheten. Det sentrale for legatet er ikke erstatningens størrelse, men spørsmålet om ekspropriasjonsvedtakets gyldighet og BKKs rett til å ha masten stående.
- (8) Subsidiært hevdes det at ankegjensstandens verdi overstiger kravene til ankesum i tvisteloven § 29-13 første ledd. Det anføres at erstatningsbeløpet i seg selv overstiger kravet til ankesum, idet det ved vurderingen av erstatningens størrelse etter vederlagsloven § 5 må ses hen til mastefestets omsetningsverdi i markedet. Videre gjøres gjeldende at kravet til ankesum må anses oppfylt som følge av at anken ikke bare gjelder erstatningsbeløpet i seg selv, men også tingrettens sakskostnadsavgjørelse.
- (9) Atter subsidiært anføres det at samtykke uansett burde ha vært gitt etter tvisteloven § 29-13 første ledd. Lagmannsrettens begrunnelse for ikke å gi samtykke er mangelfull, idet denne ikke viser at lagmannsretten har foretatt en selvstendig vurdering av begjæringen om overskjønn.
- (10) Det er nedlagt slik påstand:
- ”1. Gulating lagmannsretts beslutning oppheves.
2. Begjæringen om overskjønn fremmes til behandling.
3. Den ankende part tilkjennes sakskomkostninger for høyesterett.”
- (11) *BKK AS* har i tilsvaret tatt til motmæle.
- (12) Det vises til at beslutninger etter tvisteloven § 29-13 bare kan ankes på grunnlag av feil i saksbehandlingen. Det anføres at det ikke foreligger noen feil ved lagmannsrettens saksbehandling, og at lagmannsrettens beslutning ikke krevet noen ytterligere begrunnelse. Det bemerkes også at lagmannsretten korrekt har lagt til grunn at saken gjelder formuesverdier, og at vurderingen av ankegjensstandens verdi er korrekt.
- (13) Det er lagt ned slik påstand:
- ”1 **Prinsipalt:**
 Anken nektes fremmet.
- 2 **Subsidiært:**
 Anken forkastes.
- 3 **I alle tilfelle:**
 BKK AS tilkjennes sakskomkostninger med kr 15 000,-”
- (14) *Høyesteretts ankeutvalg* bemerker at etter tvisteloven § 29-13 første ledd kan anke over dom i sak om formuesverdier ikke fremmes uten lagmannsrettens samtykke hvis ankegjensstandens verdi er mindre enn 125 000 kroner. Retten skal av eget tiltak ta stilling til verdien. Etter § 17-1 tredje ledd finner reglene om verdifastsetting likevel ikke anvendelse dersom saken for saksøkeren eller den ankende part gjelder ideelle interesser.
- (15) Anken er som nevnt først og fremst grunnet på at saken – etter det som er anført – gjelder verneinteresser og dermed ideelle interesser, ikke formuesverdier. Dette er et rettsspørsmål utvalget kan prøve. Lagmannsretten vurderte spørsmålet slik:

”Lagmannsretten finner først at det dreier seg om en sak om formuesverdier. Det kan ikke sees at saken gjelder sak om ideelle verdier, selv om Legatet som sådan har ideelle formål ved ivaretagelse av legatets eiendom.”

- (16) Utvalget deler som et utgangspunkt lagmannsrettens oppfatning av at saken gjelder en formuesverdi. Dette følger direkte av at objektet for ekspropriasjonen – nemlig den utmarken masten står på og som legatet skal avgje rettigheter til – etter sin art utgjør en økonomisk verdi. I Schei, Tvisteloven, Bind I side 727 heter det i så måte:

”Uttrykket formuesverdier vil omfatte ikke bare krav av formuerettslig art, men også krav av annen karakter som har penger eller noe annet av økonomisk verdi som objekt. ... Så lenge kravet etter dette gjelder en formuesverdi, er det ikke noe vilkår at det kan måles i penger.”

- (17) Ekspropriasjon av fast eiendom har utvilsomt noe ”av økonomisk verdi som objekt”, også der verdien som her, er begrenset.
- (18) Utvalget vil imidlertid peke på at legatet ved siden av å være grunneier til den eiendom som det skal eksproprieres fra, også har *som formål* å verne eiendommen mot inngrep. Det er i ankeerklæringen opplyst at legatets formålsbestemmelse lyder som følger:

”Legatets formaal er gjennom veianlæg, beplantning, forskjønnelse etc., av den min fædrengaard ’Store Fjøsanger’ i Fane tilliggende betydelige utmarksstrækning, der turde være særlig skikket for dette øiemed, at skabe et vakkert tilflugssted for det spaserende publikum.”

- (19) Videre er det i ankeerklæringen gitt følgende informasjon om legatets virksomhet:

”Legatet eier betydelige bynære innmarks og utmarksområder i Bergen fra Fjøsanger, innbefattet Langeskogen og opp mot Løvestakkens topp. De fundamentale prinsipper styret arbeider etter, er at arealene skal tas vare på mest mulig uberørt slik at allmennheten og byens befolkning kan glede seg over store urørte naturområder. De eneste inngrep som tolereres fra Legatets side, er for å gjøre tilgjengeligheten bedre.”

- (20) Det kan etter utvalgets oppfatning ikke være særlig tvilsomt at legatets vedtektsfestede formål om ”at skabe et vakkert tilfluktssted for det spaserende publikum” som sådan representerer en ideell interesse. Det kan heller ikke være særlig tvilsomt at legatets styre nå søker dette ivare tatt ved å motsette seg BKKs ekspropriasjon av grunn til å kunne ha en teknisk installasjon stående på eiendommen. Det kan da reises spørsmål om ikke ekspropriasjonsvedtaket ved siden av å gjelde en formuesverdi, *også* er en sak som ”for saksøkeren eller den ankende part gjelder ideelle interesser”.

- (21) Høyesterett har i Rt. 2005 side 1036 avsnitt 17 uttalt følgende om vurderingsnormen:

”Utvalget bemerker at ved bedømmelsen av om en sak gjelder en formuesverdi eller ideelle interesser, er det avgjørende hva folk flest vil føle i en tilsvarende situasjon. De aktuelle parters rent subjektive vurderinger er ikke avgjørende. Spørsmålet vil således måtte vurderes objektivt, slik lagmannsretten har gjort.”

- (22) Saken gjaldt avvisning av anke til lagmannsretten i tvist om plassering av trampoline på naboeiendom og om bruken av denne var i strid med naboloven § 2. I den vurderingen lagmannsretten hadde foretatt, heter det, jf. kjennelsens avsnitt 16:

”Kravet til ankesum gjelder bare i saker om formuesverdier, ikke der den ankende parts ideelle interesse må anses å være av vesentlig betydning. Spørsmålet om det foreligger ideelle interesser må i atskillig grad objektiviseres. For eksempel må nabotvister om rett til å ha trær stående,

regnes som saker om formuesverdier, se Schei, Tvistemålsloven, 2. utg. side 115. Lagmannsretten finner ikke grunn til å se herværende sak på en annen måte. Den ideelle interesse er i vår sak påberopt å være den mistrivsel støy fra trampolinen medfører for de ankende parter. Ut fra Geir Karstensens forklaring for lagmannsretten må det under enhver omstendighet legges til grunn (at) det i dag for ankende part ikke foreligger noen ideell interesse av vesentlig betydning. Etter lagmannsrettens syn fremstår den ideelle verdi som ubetydelig.”

- (23) I et tilfelle som her, der tvisten ved siden av å gjelde en formuesverdi også har en side til ankende parts vedtektsfestede oppgave med å verne eiendommen mot inngrep, er det etter utvalgets syn vanskelig helt å frakjenne de ideelle interesser som ligger i legatformålet enhver betydning ved vurderingen av hva saken gjelder for saksøkeren eller den ankende part etter tvisteloven § 17-1 tredje ledd. Mye kan tale for at den objektiviserte normen som er nedfelt i Rt. 2005 side 1036 avsnitt 17 må lede til det samme, selv om ”hva folk flest vil føle i en tilsvarende situasjon” ut fra situasjonen ikke er en helt treffende test her. Antakelig vil det i nærværende sak være riktigere å spørre hvorvidt grunneiere – forutsatt at de har den samme notoriske oppgaven knyttet til sin eiendomsrett som legatet – vil føle verneformålet angrepet i tilsvarende situasjon. Utvalget vil besvare et slikt spørsmål bekreftende.
- (24) Om saker som gjelder både formuesverdier og ideelle interesser uttaler Schei l.c. side 727:
- ”Det vil da være naturlig å ta utgangspunkt i hva som fremtrer som sakens dominerende karakter. Er de ideelle interessene beskjedne og den økonomiske interessen i sakens utfall dominerende, vil man måtte anse det som en sak etter § 17-1 annet ledd om formuesverdier. Men er de ideelle interessene betydelige, eller lar det seg ikke gjøre å fastslå hva som er den dominerende karakteren, må saken anses å gjelde ideelle verdier etter § 17-1 tredje ledd.”**
- (25) Se slik også i NOU 2001: 32, bind B, side 809.
- (26) Det er i Scheis drøftelse som eksempel vist til Rt. 2000 side 1599 som gjaldt krav fra en arbeidstaker om at han skulle ha normal ukentlig arbeidstid på 35,5 timer og ikke 37,5. Høyesterett fant at kravet var av vesentlig velferdsmessig betydning med klare elementer av ikke-økonomisk karakter. Følgelig ble anken over arbeidstidens lengde ikke ansett å gjelde en formuesverdi som var omfattet av tvistemålslovens krav om ankesum.
- (27) Etter utvalgets oppfatning vil ikke en hvilken som helst interesse av ideell karakter være tilstrekkelig til at en tvist som i utgangspunktet omhandler en formuesverdi, likevel må bedømmes som en tvist om en ideell interesse. Dette synes å være lagt til grunn i Rt. 2005 side 1036 avsnitt 17 der ankeutvalget sluttet seg til den norm lagmannsretten hadde lagt til grunn for vurderingen. Som allerede sitert, la lagmannsretten der til grunn at det for ankende part ikke forelå noen ideell interesse av ”vesentlig betydning”. Konkret ble saken avgjort på at den ideelle interessen fremstod som ”ubetydelig”.
- (28) Tilsvarende ble det i Rt. 2000 side 1599 uttrykt at den ideelle interesse var av så vidt ”vesentlig betydning” at den resterende økonomiske interessen ikke brakte reglene om ankesum til anvendelse.
- (29) Som nylig sitert fra Schei side 727, må en ideell interesse være kvalifisert for at kravet til ankesum ikke skal finne anvendelse i en sak som berører både formuesverdier og ideelle interesser. Dette innebærer at ”beskjedne” ideelle interesser ikke vil kunne føre til at reglene om ankesum suspenderes i saker som ellers gjelder formuesverdier.
- (30) Slik nærværende sak ligger an, vurderer ankeutvalget tvisten dit hen at ankende parts interesse av å verne legatets eiendom mot det aktuelle inngrepet, ikke representerer en ideell interesse av

slik vesentlig betydning at bestemmelsene om ankesum suspenderes. Det legges her en viss vekt på at det er tale om et mastefeste av svært begrenset arealomfang og at innretningen allerede har befunnet seg på eiendommen i lang tid. Ekspropriasjonen gjelder avklaring av det underliggende rettsforholdet for dette festet.

- (31) For så vidt gjelder de øvrige ankegunner legatet har gjort gjeldende, finner utvalget det klart at disse ikke kan føre frem.
- (32) Anken må etter dette forkastes.
- (33) BKK har påstått seg tilkjent sakskostnader med 15 000 kroner. Ankeutvalget ser ikke grunn til å fravike hovedregelen i tvisteloven § 20-2. Påstanden tas derfor til følge.
- (34) Kjennelsen er enstemmig.

S L U T N I N G:

1. Anken forkastes.
2. I sakskostnader for Høyesterett betaler Johan Langes og Søkendes Legat til BKK AS 15 000 – femtentusen – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av kjennelsen.

Bård Tønder
(sign.)

Ingse Stabel
(sign.)

Wilhelm Matheson
(sign.)

Riktig utskrift: